Historical Jewish Press (JPress) of the NLI & TAU

הצפה, 17.06.1949, page 6

שאול רין

משורר ההווה והעתיד

א.

משוררים רבים התדפקו על דלתות ה„הדום" מימי הסער והכיבוש של העלייה השנייה. מהם יודעי חרוז ומגיעי מי צליל — יסעורים שהרקיעו שחקים, מקם בגילוים שלהם הסיסרות הבעיר את נפשם ולא נתן להם מנוח במשכנות החדולן, אבל רק אחד היה ביניהם בעל הזון ומבשר תחייתנו הרר הנית — יוסף צבי רימון.

בודד וגבעל, אך קורן. הולך בדרכים עזובות ומגיע תמיד לעיקר. זר ודבורו קרוב ומבה הדים בנפשות, חלש ושירו גלוא פתרונים.

מאז עברו עשרת שנים. הלבו־ברו כרחי השירה. קולם הצטלל, עוזתם שקטה. עתה הם יודעים כי הנבחרות איננה נקנית ברעש ובחיטרות מלים וכי להטוטי לשון אינם יכולים לחפות על נפש ריקה. מתיחדים הם בפנותיהם עם עצבם, מתחבאים קמעה ושרים על מצוויים שלא באו על פיפוקם ועל תביות שלא הביאום למחוז ההבטחה והאושר.

רימון לא נמנה עליהם. הוא לא ערג לאושר עלי אדמות כי אם מלא שליחות — לארוג את מסכת הכיסוי פין לאלוקים ולשיר את שיר האהבה של כנסת ישראל לאביה שבשמים.

רימון הוא יחיד ומיוחד מראשית דרכו. אחר בכל השירה, בסגנון ובקצב בתכניה ובתכונותיה. חבל, שעד הדים נשאר זר ובלתי יודע גם ליהודי הגא־מה. והוא הרי גשר למלנה על מאות שנים של העדר שירה. בעוז של קר־מנים העיר את נפשו־נפשה לקול ול־רון. בדור שערג למשעות קרקעית והעתיק את מרכז חייו ליצירה החומ־רית — הוא נותר על החומה כציפור בודדה השומרת מנגנים לשיר שחריתה של האומה. האמנה — אם כל חוויר תיו הייא לא רק בת דורות, אם המ־רשת — היא גם בת דורו. היא חיה ומתרענת בעיצומו של היום הגדול, של היצירה הגדולה בדור בוא הגדור לה.

„כאדם ראשון צק מליך

נשבעתי, כים לא יחילו מאויין..."

שירתו של רימון אינה חזרה על מה ששרו דורות. היא פרי התדבקות חד־שה כיית — ראשונית באלקים ובנוף הארץ. כאדם ראשון הוא רן בדרכים. ובהלוכו המחמיד הוא נתקל בפלאות. שירתו היא בת כיסופין, בת אהבה הולכת ומתגברת ונפשר כיצור רוגש והמה לגאולה. הסבע וכל אשר סביבו, המקיפין הגדולים, גם הם אינם אלא שלוחים המגלים את הוד מחולקם.

ב

המשורר אסור בכבלי האהבה אר־צית והשמימית. נשמתו בעלת הציגו־רות העמוקים עוברת על גדותיה משי־הה. עומד הוא בתוך בין עליונים ותחתונים, מראה משתוקק במראה ושוקע, גלוי ונסתר משמשים בערבוביה. לכל דבר פנים רבות. ברבוי הפנים מרגיעה האחדות האלוקית בכל עוזה. שירתו מורכבת, הורה בה, מדע מקיף עולמות — בת חכמה היא. עתים היא צוחלת ומפליגה למחוזות רחוקים, עתים היא רוגשת למלכת רפוון ראושו. מטען עתיק של הכרת מכביד על תעופתה וכובש את יצר הטיסה שלה. זוהי תכונה ישראי לית מובהקת שאינה בת חורין אלא נושאת הזון מגזרף שהוא יחודה העצמי של האומה.

הדרך של בחיר האהבה מלאת הובים היא. הוא עליו לכבד את הכרת הדורות שקדמו לו, להדור לתוכה ולהאירה כדי שתתמזג בדורו עם משב להחייה. והוא חרד על גבולו הרך שטלחו ולבבו באמונה. הוא צריך היה לחתר מראש על יצר התנוסות העצמית ולהשתמש בצוותא קולמוגים, לוותר על הרגייה של „מחדש" ובמקום מלים לתת נפש. לשיר מתוך חוויות אמת, מתוך התעוררות בראשית ולשיר כך שהשיר לא יהפך לשלד קר וקפוא אלא עשיה נפשות בחיוניותו ולעד לא יאבד חיונו.

שירתו תמה־חינגית, קולחת הינ־מית. המשורר תמיד בתהליך של תת־פעלות — הוא הולך ונפשו מפכה. וכתוו של רימון גדולה בהחייאת הסימבוליקה הישראלית. הוא לא השת־מש במושגיה כאמן המחפש אמצעים למדתו האמנותית בלבד. הוא המשיך בה לשמה. כשם שאינו רגיל להשתמש במילה אלוקים לשם קשוט מלולי גרידה אלא מתכוון לשמה" — כך הם כל המושגים הקשורים בשירתו מהקבלה

ותורת הסוד.

ב

„העולם כלא אהבה" יאמר רימון. אלוקים יצר את האדם באהבה והיחס שביניקם הוא יחס של חיוב מתמיד והדדי כמו בין האב לבני.

גם היחס לאדמה — אם האדם, הוא ארוג מאהבה ויצרים כאחד. יש כאן פיתוח של גורמי־היקום המושרשים בעולם הקבלה. רימון משתמש בהם בשבחיות כבמושגים שלא אבד עליהם הקלח. גם תורת הסגולה מקובלת עליו. יש הירדכיה מסויימת בתוכנית העולם, יש דרגות להקרנה האלוקית, לאהבתו ולהמצאו. בחירת הארצות — ציון; בחיר הנשיה — האדם; בחיר העמים — ישראל.

„עץ האדם פרח, הרהיב עינים

ישראל ראש צמרתו.

שירת הארץ שלו סוגה במושגים עתיקים ושמות סמליים כגון: „טור־מלכא", הר לבנון וכ"י.

הרומן שבין האדם והאלוקים ושל שניהם עם הארץ — עומד במרכז שיר־תו. מקביל לאהבה שמחוזה הרוח, הספירות הרוחניות העליונות — חיה וקוסמת למשורר, האהבה שמחוזה המרחב, הספירה הארצית — אהבת הא־שה. כמעט שנהרסים לפעמים הגבולות בין אהבת האשה ממש לבין אהבת האשה הסמל. לא זרה האהבה לעברי, אלא שקרקע צמיחתה חוקק לה חוקים מיוחדים. חומר ורוח אינם ניגודים אחד לשני. „פלא לחומר כלרוח, באשר הכל אומר שירה ואין דבר בהוויה בלי שיר יה".

ניבר שיר השירים שהתגלגל לשיר־רת יחי הביניים צפים שוב פעם לפנינו לא בתור מליצה משאלת כי אם כממשות חזרות על אכסניתה. בין אלוקים והרעיה תגורר נפש המ־שורר:

„חבצחי אני שלוח יד ברעמת האשה

לאור שמשות בוערות —

ויאחז את י־ל, וילחש לי אהבה:

חכה אתה כמעט, עם נזירותך

תגבר,

להבות תהום פעמיך יאדימו,

נבלי שחקים על ראשך יתנפצו —

ולבבך כאלוהים..

למה תשקע, עלה, כשמש, עלה. עוד

שירה לי כלוי אהבה, כבן־גבירול

לנפשי קשור כתרים,

הנבואה הולכת חזיון אל הנה בא —

ואלוהים בקודש!"

המשורר עולה ומתקדש, הוא פורץ קליפות ומתרפק במשנה חיות על חתוך שמתחתיהם. בשירו „הצמה אהב" הוא מגיע לשיא בהרצאת תורת הטבע לפי הקבלה „יש זכרות בנקבות ויש נקבות בזכרות". ומתוך הרגשת המולדת הוא עולה להרגשת אמהות אוניברסאלית בשירו „אדמה".

הארץ על כל קטעיה מחווכת בין ישראל האבהות האלוקית. עליה מציב המשורר את סולמו למרום. לא יסף קוהו „שירי טבע":

„כי איכה אשיר על יום ולילה

ואלוהים יצרם ?!

שירו יקשור כתרים לעיקר, למחולל כל הנפלאות שקיומו ודאי — הן הכל מספר על גבורותיו.

ד

והפגישה בין המשורר לבין אלוקיו — מתמ־ת. הרבה פנים לה. משובת אוהבים נאמנים מופיעה בה חליפות עם טרוניות השכחה.

כדי לבשר על תקופות רפיונה של השירה הלחית והתאלמותה הגמורה פנה רימון לתקופת ימי הביניים. יש לראות זנוקו זה כאחד הבריחים העיקריים בתחיית היהדות בימינו. אך לא רק קולמוגים השפיעו עליו. אמנם השפעת הנבואה ושירת הביניים — ודאית. יחד עם זאת אמצוהו גדולים, הבשירו את הקרקע לתופעתו. ראשית התשפעה באה לו מאביו ר' אפרים אליעזר גראנאט ומהרב דיינגם שלמד בישיבתו. חלק חשוב בשירת רימון לתורת הרב קוק זצ"ל. רימון צירף בתוכו גם השפעות מצייטלין, בירנבוים, ריבק והרב ניסבוים.

רבים נצנוצי ראיית הנולד בשירתו וכתרה שיר הנחמה הנודע: „שמעתי מאחורי פרגוד השכינה".

אמשר גם למצוא בשירתו השפעות משירת בוילליק, בעיקר בפואמת התי שרוה „שמים בקשו רחמים עליי.

למרות זאת יחידותו עומדת למעלה. מכל ספק. רימון מעיד על עצמו שהקר. שיב לשירת אחרים, אך לא מצא בהם מנוחה. לכן מחה בשירו שלו „הצליל

הזה שאני מחייב אותו והוא פארי והדרי רק אני בנתי לו ולא אחר..".

עוד היום מהגיעו לשישים הוא יושב באהלו הילל בקצוי העיר וכותב „הימנונים לתורה" ומשלים את ספר המונוגרפיות על גדולי ישראל „עצי חיים". רימון אינו מתלונן על האדיר שות והשכחה. הוא מלמד זכות כפסיד טוב. „גם אני על זאת משבתי — הידעו אותי בני דור חדש או קדמני זוהר לפני עת — וישכח מסכן אשר חשב על אור לפני הולדו".

הוא צופה ליום בו יחזרו אליו. „זה דורש השפעה חדשה והתעוררות זה דורש התפתחותי — מסביר המשורר. „אני מקוה שעם התפתחות החיים תהיה הרגשה יותר חזקה לשירתי. העם יהיה מוודאי יותר דתי, מורגשת התעוררות"...

נלמד נא ממנו, נכרה אוזנים לשר־רת התחייה הדתית בימינו:

— „שבת הגאולה מתקרבת, אנו נמצאים במעלה יום ערבו. חי נפשי, מתקרב מועד הגאולה, נאמנים בעלי הסוד. ואז יהיה הכל טוב. ראיתי כי הדלקו נרות שבת בשמים, רוח אחרת תהיה על הכל. פתאום רחף כל נפש על העבר, התגבעע על העתיד. לאט לכם, אחי, חוקו את מערכות האומה. דברו טוב איש אל רעהו. שאלו לבו השתוקק כל נפש ורוח הקודש לחתו עלינו ואותות אלוהים יראו בימי קדם".